פרשת אחרי מות

ספר ויקרא · עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק ט״ז

א׳ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמֻתוּ׃

וידבר ה׳ אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו׳. מַה תַּ״ל? הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ מָשָׁל לְחוֹלֶה שֶׁנִּכְנָס אֶצְלוֹ רוֹפֵא, אָמַר לוֹ אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַהַב; בָּא אַחֵר וְאָמַר לוֹ אַל תֹּאכַל צוֹנֵן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַהַב שֶׁלֹּא תָּמוּת כְּדֶרֶךְ שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, זֶה זֵרְזוֹ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, לְכָךְ נֶאֱמַר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן׃

ב׳ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל־יָבֹא בְכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל־הַכַּפֹּרֶת׃

ויאמר ה׳ אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא. שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדֶרֶךְ שֶׁמֵּתוּ בָּנָיו׃

ולא ימות. שֶׁאִם בָּא הוּא מֵת (ספרא)׃

כי בענן ארא״ה. כִּי תָּמִיד אֲנִי נִרְאֶה שָׁם עִם עַמּוּד עָנָנִי, וּלְפִי שֶׁגִּלּוּי שְׁכִינָתִי שָׁם, יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יַרְגִּיל לָבֹא, וְהוּ פְּשׁוּטוֹ; וּמִדְרָשׁוֹ: לֹא יָבֹא כִּי אִם בַּעֲנַן הַקְּטֹרֶת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים (יומא נ״ג)׃

ג׳ בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה׃

בזאת. גִּימַטְרִיָּא שְׁלוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, רֶמֶז לְבֵית רִאשׁוֹן (ויקרא רבה כ״א)׃

בזאת יבא אהרן וגומר. וְאַף זוֹ לֹא בְכָל עֵת, כִּי אִם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה ״בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ״ (שם)׃

ד׳ כְּתֹנֶת־בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי־בַד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנָף בִּגְדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם׃

כתנת בד וגו׳. מַגִּיד שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ לִפְנִים בִּשְׁמוֹנָה בְגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן בַּחוּץ, שְׁיֵּשׁ בָּהֶם זָהָב, לְפִי שֶׁאֵין קַטֵּגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר, אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה כְּהֵן הֶדְיוֹט — וְכֵלָן שֶׁל בּוּץ (ראש השנה כ״ו)׃

קדש ילבש. שֶׁיִּהְיוּ מִשֶּׁל הֶקְדֵּשׁ (ספרא)׃

יצנף. כְּתַרְגּוּמוֹ, יָחֵת בְּרֵישֵׁיהּ — יַנִּיחַ בְּרֹאשׁוֹ, כְּמוֹ וַתַּנַּח בְּגִדּוֹ (בראשית ל״ט) — וַאֲחִתְּתֵהּ׃

ורחץ במים. אוֹתוֹ הַיּוֹם טָעוּן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹתָיו; וְחָמֵשׁ פְּעָמִים הָיָה מַחֲלִיף מֵעֲבוֹדַת פְּנִים לַעֲבוֹדַת חוּץ, וּמֵחוּץ לִפְנִים, וּמְשַׁנֶּה מִבִּגְדֵי זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן וּמִבִּגְדֵי לָבָן לִבְגְדֵי זָהָב, וּבְכָל חֲלִיפָה טָעוּן טְבִילָה וּשְׁנֵי קִדּוּשֵׁי יָדַיִם וְרַגְלַיִם מִן הַכִּיּוֹר (יומא ל״א)׃

ה׳ וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד לְעֹלָה׃

ו׳ וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ׃

את פר החטאת אשר לו. הָאָמוּר לְמַעְלָה, וְלִמֶּדְךָ כָּאן שֶׁמְּשֻׁלָּח הוּא בָּא וְלֹא מְשֻׁלָּח צִבּוּר (שם ג׳)׃

וכפר בעדו ובעד ביתו. מִתְוַדֶּה עָלָיו עֲוֹנוֹתָיו וַעֲוֹנוֹת בֵּיתוֹ (שם ל״ו)׃

ז׳ וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃

ח׳ וְנָתַן אַהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהוָה וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל׃

ונתן אהרן על שני השעירם גרלות. מַעֲמִיד אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל, וְנוֹתֵן שְׁתֵּי יָדָיו בַּקֻּלְפִּי, וְנוֹטֵל גּוֹרָל בְּיָמִין וַחֲבֵרוֹ בִּשְׂמֹאל וְנוֹתֵן עֲלֵיהֶם, אֶת שֶׁכָּתוּב בּוֹ ״לַשֵּׁם״ הוּא לַשֵּׁם, וְאֶת שֶׁכָּתוּב בּוֹ ״לַעֲזָאזֵל״ מִשְׁתַּלֵּחַ לַעֲזָאזֵל (יומא ל״ט)׃

עזאזל. הוּא הַר עַז וְקָשֶׁה, צוּק גָּבוֹהַּ, שֶׁנֶּאֱמַר אֶרֶץ גְּזֵרָה — חֲתוּכָה׃

ט וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת׃

ועשהו חטאת. כְּשֶׁמַּגִּיחַ הַגּוֹרָל עָלָיו קוֹרֵא לוֹ שֵׁם וְאוֹמֵר ״לַה׳ חַטָּאת״׃

י וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד־חַי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה׃

יעמד חי. כְּמוֹ יַעֲמַד חַי — עַל יְדֵי אֲחֵרִים, וְתַרְגּוּמוֹ יִתְקַם כַּד חַי; מַה תַּ״ל? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר לְשַׁלֵּחַ אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכָךְ נֶאֱמַר יָעֳמַד חַי, עַמִּידָתוֹ חַי עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּחַ, מִכָּאן שֶׁשְּׁלוּחוֹ לְמִיתָה (ספרא)׃

לכפר עליו. שֶׁיִּתְוַדֶּה עָלָיו, כְּדִכְתִיב ״וְהִתְוַדָּה עָלָיו״ וְגוֹ׳׃

יא וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ׃

וכפר בעדו וגו׳. וּדְווּי שֶׁנִי, עָלָיו וְעַל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כֻּלָּם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ״בֵּית אַהֲרֹן בָּרֲכוּ אֶת ה׳״ וְגוֹ׳ (תהילים קל״ה), מִכָּאן שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ, וְכָל כַּפָּרָתָן אֵינָהּ אֶלָּא עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (פסוק ט״ז), ״וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת״ וְגוֹ׳ (ספרא; שבועות ז׳)׃

יב וְלָקַח מְלֹא־הַמַּחְתָּה גֶּחָלֵי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת׃

מעל המזבח. הַחִיצוֹן׃

מלפני ה׳. מִצַּד שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צַד מַעֲרָבִי׃

דקה. מַה תַּ״ל דַּקָּה? וַהֲלֹא כָּל הַקְּטֹרֶת דַּקָּה הִיא, שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק (שמות ל״ו), אֶלָּא שֶׁתְּהֵא דַּקָּה מִן הַדַּקָּה, שֶׁבְּעֶרֶב יוֹ״כ הָיָה מַחֲזִירָהּ לַמַּכְתֵּשֶׁת (כריתות ו׳)׃

יג וְנָתַן אֶת־הַקְּטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה | עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדֻת וְלֹא יָמוּת׃

על האש. שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּחְתָּה׃

ולא ימות. הָא אִם לֹא עֲשָׂאָהּ כְּתִקָּנָהּ חַיָּב מִיתָה (ספרא)׃

יד וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה שֶׁבַע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ׃

והזה באצבעו. הַזָּאָה אַחַת בְּמַשְׁמָע׃

ולפני הכפרת יזה שבע. הֲרֵי אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה (שם)׃

טו וְשָׁחַט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת־דָּמוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת־דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת׃

אשר לעם. מַה שֶּׁהָפַר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים מְכַפֵּר הַשָּׂעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשָּׂעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַשֵּׁם (שבועות ב׳)׃

כאשר עשה לדם הפר. אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה׃

טז וְכִפֶּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם׃

מטמאת בני ישראל. עַל הַנִּכְנָסִין לַמִּקְדָּשׁ בְּטֻמְאָה וְלֹא נוֹדַע לָהֶם בַּסּוֹף, שֶׁנֶּאֱמַר **לכל חטאתם**, וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג.

ומפשעיהם. אַף הַנִּכְנָסִין מֵזִיד בְּטֻמְאָה (שם ז׳)׃

וכן יעשה לאהל מועד. כְּשֵׁם שֶׁהִזָּה מִשְּׁנֵיהֶם בִּפְנִים אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה, כָּךְ מִזֶּה עַל הַפָּרֹכֶת מִבַּחוּץ מִשְּׁנֵיהֶם אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה (ספרא; יומא נ״ו)׃

השכן אתם בתוך טמאתם. אַע״פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם (שם)׃

יז וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה | בְּאָהֳלֹ מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל׃

יח וְיָצָא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃

אל המזבח אשר לפני ה׳. זֶה מִזְבַּח הַזָּהָב שֶׁהוּא לִפְנֵי ה׳ — בַּהֵיכָל, וּמַה תַּ״ל וְיָצָא? לְפִי שֶׁהִזָּה הַהַזָּאוֹת עַל הַפָּרֹכֶת וְעָמַד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנִים וְהִזָּה, וּבְמַתָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הִזְקִיקוֹ לָצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַחוּץ וַיַּתְחֵיל מִקֶּרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית (יומא נ״ח):

וכפר עליו. מַה הִיא כַּפָּרָתוֹ? **ולקח מדם הפר ומדם השעיר** מְעָרְבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה (שם נ״ז):

י״ט **וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃**

והזה עליו מן הדם. אַחַר שֶׁנִּתַּן מַתָּנוֹת בְּאֶצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו מַזֶּה שֶׁבַע הַזָּאוֹת עַל גַּבּוֹ:

וטהרו. מִמַּה שֶׁעָבָר:

וקדשו. לֶעָתִיד לָבֹא (ספרא):

כ׳ **וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת־הַשָּׂעִיר הֶחָי׃**

כ״א **וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת־שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה׃**

איש עתי. הַמּוּכָן לְכָךְ מִיּוֹם אֶתְמוֹל:

כ״ב **וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשִׁלַּח אֶת־הַשָּׂעִיר בַּמִּדְבָּר׃**

כ״ג **וּבָא אַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם׃**

ובא אהרן אל אהל מועד. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה וְנָתְנוּ טַעַם לִדְבָרֵיהֶם בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דף ל״ב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ נֶאֶמְרָה עַל הַסֵּדֶר חוּץ מִבִּיאָה זוֹ שֶׁהִיא אַחַר עֲשִׂיַּת עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעָם, וְהַקְּטֹרֶת אֲמוּרֵי פַּר וְשָׂעִיר, שֶׁנַּעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ וּפוֹשְׁטָן וְלוֹבֵשׁ בִּגְדֵי לָבָן, **ובא אל אהל מועד** לְהוֹצִיא אֶת הַכַּף וְאֶת הַמַּחְתָּה שֶׁהִקְטִיר בָּהּ הַקְּטֹרֶת לִפְנֵי וְלִפְנִים:

ופשט את בגדי הבד. אַחַר שֶׁהוֹצִיאָהּ, וְלוֹבֵשׁ בִּגְדֵי זָהָב לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם; וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת: תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וַעֲבוֹדַת פַּר וְשָׂעִיר הַפְּנִימִיִּים וּקְטֹרֶת שֶׁל מַחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְאֵילוֹ וְאֵיל הָעָם וּמֻקְצַת הַמּוּסָפִין בְּבִגְדֵי זָהָב, וְהוֹצָאַת כַּף וּמַחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וּשְׁיָרֵי הַמּוּסָפִין וְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וּקְטֹרֶת הַהֵיכָל שֶׁעַל מִזְבַּח הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי זָהָב; וְסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת לְפִי הֶעֲבוֹדוֹת כָּךְ הוּא: וְשִׁלַּח אֶת הַשָּׂעִיר בַּמִּדְבָּר, וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְגוֹ׳, וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְגוֹ׳, וְאֶת חֵלֶב הַחַטָּאת וְגוֹ׳, וְכָל הַפָּרָשָׁה עַד וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה — וְאַחַר כָּךְ וּבָא אַהֲרֹן:

והניחם שם. מְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנִין גְּנִיזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן ד׳ בְּגָדִים לְיוֹם הַכִּפּוּרִים אַחֵר (יומא י״ב):

כ״ד **וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־עֹלַת הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם׃**

ורחץ את בשרו וגו׳. לְמַעְלָה לָמַדְנוּ מ״וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֻשָׁם״ שֶׁפְּשָׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבִּגְדֵי זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן טָעוּן טְבִילָה, — שֶׁבְּאוֹתָהּ טְבִילָה פָּשַׁט בִּגְדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בָּהֶן עֲבוֹדַת תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְלוֹבֵשׁ בִּגְדֵי לָבָן לַעֲבוֹדַת הַיּוֹם, — וְכָאן לָמַדְנוּ שְׁפְּשָׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבִּגְדֵי לָבָן לִבְגְדֵי זָהָב טָעוּן טְבִילָה (שם ל״ב):

במקום קדוש. הַמְקֻדָּשׁ בִּקְדֻשַּׁת עֲזָרָה; וְהֵיא הָיְתָה בְּגַג בֵּית הַפַּרְוָה, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוֹבָה לַיּוֹם, אֲבָל הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה בַּחֹל (שם י״ט):

ולבש את בגדיו. שְׁמוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה:

ויצא. מִן הַהֵיכָל אֶל הֶחָצֵר שֶׁמִּזְבַּח הָעוֹלָה שָׁם:

ועשה את עלתו. אֵיל לְעוֹלָה הָאָמוּר לְמַעְלָה:

ואת עלת העם. וְאֵיל אֶחָד לְעוֹלָה הָאָמוּר לְמַעְלָה ״וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳:

כ״ה **וְאֶת חֵלֶב הַחַטָּאת יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה׃**

ואת חלב החטאת. אֲמוּרֵי פַּר וְשָׂעִיר:

יקטיר המזבחה. עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, דְּאִלּוּ בַּפְּנִימִי כְּתִיב לֹא תַּעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה (שמות ל׳):

כ״ו **וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת־הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה׃**

כ״ז וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת | שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֶת־פִּרְשָׁם׃

אשר הובא את דמם. לַהֵיכָל וְלִפְנִים׃

כ״ח וְהַשֹּׂרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר־כֵּן יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה׃

כ״ט וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃

ל׳ כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ׃

ל״א שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם׃

ל״ב וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמְשַׁח אֹתוֹ וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַבָּד בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ׃

וכפר הכהן אשר ימשח וגו׳. כַּפָּרָה זוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא בְּכֹהֵן גָּדוֹל (יומא ע״ג); לְפִי שֶׁנֶּאֱמְרָה כָּל הַפָּרָשָׁה בְּאַהֲרֹן, הֲצָרַךְ לוֹמַר בְּכֹהֵן גָּדוֹל הַבָּא אַחֲרָיו שֶׁיִּהֶא כְּמוֹהוּ׃

ואשר ימלא את ידו. אֵין לִי אֶלָּא הַמָּשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, מְרֻבֶּה בְּגָדִים מְנַיִן? תַּ״ל וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת יָדוֹ וְגוֹמֵר; וְהֵם כָּל הַכֹּהֲנִים גְּדוֹלִים שֶׁעָמְדוּ מִיּאשִׁיָּהוּ וָאֵילָךְ, שֶׁבְּיָמָיו נִגְנְזָה צְלוֹחִית שֶׁל שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (הוריות י״ב)׃

לכהן תחת אביו. לְלַמֵּד שֶׁאִם בָּנוֹ מְמַלֵּא אֶת מְקוֹמוֹ, הוּא קוֹדֵם לְכָל אָדָם (ספרא)׃

ל״ג וְכִפֶּר אֶת־מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר׃

ל״ד וְהָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ {פ}

ויעש כאשר צוה וגו׳. כְּשֶׁהִגִּיעַ יוֹם הַכִּפּוּרִים עָשָׂה כַּפֵּרַת הַזֶּה; וּלְהַגִּיד שִׁבְחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹבְשָׁן לִגְדֻלָּתוֹ אֶלָּא כְּמִקְצָתָם גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ (שם)׃

פרק י״ז

א׳ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

ב׳ דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר׃

ג׳ אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃

אשר ישחט שור או כשב. בַּמְּקֻדָּשִׁין הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר ״לְהַקְרִיב קָרְבָּן״ (זבחים ק״ז)׃

במחנה. חוּץ לָעֲזָרָה׃

ד׳ וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ׃

דם יחשב. כְּשׁוֹפֵךְ דַּם הָאָדָם שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ׃

דם שפך. לְרַבּוֹת אֶת הַזּוֹרֵק דָּמִים בַּחוּץ (שם)׃

ה׳ לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהֵבִיאָם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם׃

אשר הם זבחים. אֲשֶׁר הֵם רְגִילִים לִזְבֹּחַ׃

ו׳ וְזָרַק הַפֹּתֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבַּח יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃

ז׳ וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹּאת לָהֶם לְדֹרֹתָם׃

לשעירם. לַשֵּׁדִים, כְּמוֹ וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם (ישעיהו י״ג)׃

ח׳ וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר אֲשֶׁר־יָגוּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ־זָבַח׃

אשר יעלה עלה. לְחַיֵּב עַל הַמַּקְטִיר אֲבָרִים בַּחוּץ כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ, שֶׁאִם שָׁחַט אֶחָד וְהֶעֱלָה חֲבֵרוֹ שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין (זבחים ק״ו)׃

ט׳ וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יְבִיאֶנּוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרְתָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמָּיו׃

ונכרת. זַרְעוֹ נִכְרָת וְיָמָיו נִכְרָתִין׃

י׳ וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃

כל דם. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר ״בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר״, יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּב אֶלָּא עַל דַּם הַמְקֻדָּשִׁים, תַּ״ל ״כָּל דָּם״׃

ונתתי פני. פְּנַאי שֶׁלִּי — פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֲסָקַי וְעוֹסֵק בּוֹ (ספרא)׃

י״א כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר׃

כי נפש הבשר. שֶׁל כָּל בְּרִיָּה בַּדָּם הִיא תְלוּיָה, וּלְפִיכָךְ נְתַתִּיו (עַל הַמִּזְבֵּחַ) לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם — תָּבֹא נֶפֶשׁ וּתְכַפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ׃

י״ב עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם׃

כל נפש מכם. לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים׃

י״ג וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר׃

אשר יצוד. אֵין לִי אֶלָּא צַיִד, אֲוָזִין וְתַרְנְגוֹלִין מִנַּיִן? תַּ״ל ״צַיִד״ מִכָּל מָקוֹם; אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר ״אֲשֶׁר יָצוּד״? שֶׁלֹּא יֹאכַל בָּשָׂר אֶלָּא בַּהַזְמָנָה הַזֹּאת (חולין פ״ד)׃

אשר יאכל. פֵּרֵט לִטְמֵאִים (שם פ״ה)׃

י״ד כִּי־נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל־בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל־אֹכְלָיו יִכָּרֵת׃

דמו בנפשו הוא. דָּמוֹ הוּא לוֹ בִּמְקוֹם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ׃

כי נפש כל בשר דמו הוא. הַנֶּפֶשׁ הִיא הַדָּם. דָּם וּבָשָׂר לְשׁוֹן זָכָר, נֶפֶשׁ לְשׁוֹן נְקֵבָה׃

ט״ו וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר׃

אשר תאכל נבלה וטרפה. בִּנְבֵלַת עוֹף טָהוֹר דִּבֵּר הַכָּתוּב, שֶׁאֵין לָהּ טֻמְאָה אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְלַעַת בְּבֵית הַבְּלִיעָה, וְלִמֶּדְךָ כָּאן שֶׁמִּטַּמְּאָה בַּאֲכִילָתָהּ (וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּמַגָּע); וּטְרֵפָה הָאֲמוּרָה כָּאן לֹא נִכְתַּב אֶלָּא לְדָרֹשׁ, וְכֵן שָׁנִינוּ: יָכוֹל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טָמֵא מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה, תַּ״ל טְרֵפָה — מִי שֶׁיֵּשׁ בְּמִינוֹ טְרֵפָה, יָצָא עוֹף טָמֵא שֶׁאֵין בְּמִינוֹ טְרֵפָה (ספרא; זבחים ע׳)׃

ט״ז וְאִם־לֹא יְכַבֵּס וּבְשָׂרוֹ לֹא יִרְחָץ וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ׃ {פ}

ונשא עונו. אִם יֹאכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ חַיָּב עַל טֻמְאָה זוֹ כְּכָל שְׁאָר טֻמְאוֹת (ספרא)׃

ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. עַל רְחִיצַת גּוּפוֹ עָנוּשׁ כָּרֵת וְעַל כִּבּוּס בְּגָדִים בְּמַלְקוּת (שם)׃

פרק י״ח

א׳ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

ב׳ דַּבֵּר֙ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וְאָמַרְתָּ֖ אֲלֵהֶ֑ם אֲנִ֣י יְהוָ֔ה אֱלֹהֵיכֶֽם׃

אני ה׳ אלהיכם. אֲנִי הוּא שֶׁאָמַרְתִּי בְּסִינַי אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מֵעַתָּה קַבְּלוּ גְּזֵרוֹתַי; רַבִּי אוֹמֵר גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שֶׁסּוֹפָן לִנָּתֵק בַּעֲרָיוֹת בִּימֵי עֶזְרָא, לְפִיכָךְ בָּא עֲלֵיהֶם בִּגְזֵרָה **אני ה׳ אלהיכם** — דְּעוּ מִי גּוֹזֵר עֲלֵיכֶם, דַּיָּן לִפָּרַע וְנֶאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר (עי׳ ספרא)׃

ג׳ כְּמַעֲשֵׂ֤ה אֶֽרֶץ־מִצְרַיִם֙ אֲשֶׁ֣ר יְשַׁבְתֶּ֣ם בָּ֔הּ לֹ֥א תַעֲשׂ֖וּ וּכְמַעֲשֵׂ֣ה אֶֽרֶץ־כְּנַ֗עַן אֲשֶׁ֨ר אֲנִ֤י מֵבִיא֙ אֶתְכֶ֣ם שָׁ֔מָּה לֹ֥א תַעֲשׂ֖וּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶ֥ם לֹא־תֵלֵכֽוּ׃

כמעשה ארץ מצרים. מַגִּיד שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִיִּים וְשֶׁל כְּנַעֲנִיִּים מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּשְׁבוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקֻלְקָל מִן הַכֹּל׃

אשר אני מביא אתכם שמה. מַגִּיד שֶׁאוֹתָן עֲמָמִין שֶׁכִּבְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל מְקֻלְקָלִים מִכֻּלָּם (שם)׃

ובחקתיהם לא תלכו. מַה הִנִּיחַ הַכָּתוּב שֶׁלֹּא אָמַר? אֶלָּא אִלּוּ נִימוֹסוֹת שֶׁלָּהֶן — דְּבָרִים הַחֲקוּקִין לָהֶם — כְּגוֹן טַרְטְיָאוֹת וְאִצְטַדְיָאוֹת, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אִלּוּ דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים (שם)׃

ד׳ אֶת־מִשְׁפָּטַ֥י תַּעֲשׂ֖וּ וְאֶת־חֻקֹּתַ֣י תִּשְׁמְר֑וּ לָלֶ֖כֶת בָּהֶ֥ם אֲנִ֖י יְהוָ֥ה אֱלֹהֵיכֶֽם׃

את משפטי תעשו. אֵלּוּ דְּבָרִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שֶׁאִלּוּ לֹא נֶאֶמְרוּ הָיוּ כְּדַאי לֶאֱמָרָן׃

ואת חקתי תשמרו. דְּבָרִים שֶׁהֵן גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁיֵּצֶר הָרַע מֵשִׁיב עֲלֵיהֶם לָמָּה לָנוּ לְשָׁמְרָן? וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶם, כְּגוֹן אֲכִילַת חֲזִיר וּלְבִישַׁת שַׁעַטְנֵז וְטָהֳרַת מֵי חַטָּאת, לְכָךְ נֶאֱמַר **אני ה׳**, גָּזַרְתִּי עֲלֵיכֶם, אֵי אַתָּה רַשַּׁאי לְפָטֵר (יומא ס״ז)׃

ללכת בהם. אַל תִּפָּטֵר מִתּוֹכָם, שֶׁלֹּא תֹּאמַר לָמַדְתִּי חָכְמַת יִשְׂרָאֵל אֵלֵךְ וְאֶלְמַד חָכְמַת הָאֻמּוֹת (ספרא)׃

ה׳ וּשְׁמַרְתֶּ֣ם אֶת־חֻקֹּתַ֗י וְאֶת־מִשְׁפָּטַי֙ אֲשֶׁ֣ר יַעֲשֶׂ֣ה אֹתָ֔ם הָאָדָ֖ם וָחַ֣י בָּהֶ֑ם אֲנִ֖י יְהוָֽה׃ {ס}

ושמרתם את חקתי וגו׳. לְרַבּוֹת שְׁאָר דִּקְדּוּקֵי הַפָּרָשָׁה, שֶׁלֹּא פֵּרֵט הַכָּתוּב בָּהֶם; דָּבָר אַחֵר לִתֵּן שְׂמִירָה וַעֲשִׂיָּה לַחֻקִּים וּשְׁמִירָה וַעֲשִׂיָּה לַמִּשְׁפָּטִים, לְפִי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא עֲשִׂיָּה לַמִּשְׁפָּטִים וּשְׁמִירָה לַחֻקִּים (ספרא)׃

וחי בהם. לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאִם תֹּאמַר בָּעוֹלָם הַזֶּה וַהֲלֹא סוֹפוֹ הוּא מֵת (שם)׃

אני ה׳. נֶאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר (שם)׃

ו׳ אִ֣ישׁ אִישׁ֮ אֶל־כָּל־שְׁאֵ֣ר בְּשָׂרוֹ֒ לֹ֣א תִקְרְב֗וּ לְגַלּ֥וֹת עֶרְוָ֛ה אֲנִ֥י יְהוָֽה׃ {ס}

לא תקרבו. לְהַזְהִיר הַנִּקְבָּה כְּזָכָר, לְכָךְ נֶאֱמַר לְשׁוֹן רַבִּים׃

אני ה׳. נֶאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר׃

ז׳ עֶרְוַ֥ת אָבִ֛יךָ וְעֶרְוַ֥ת אִמְּךָ֖ לֹ֣א תְגַלֵּ֑ה אִמְּךָ֣ הִ֔וא לֹ֥א תְגַלֶּ֖ה עֶרְוָתָֽהּ׃ {ס}

ערות אביך. זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כְּמַשְׁמָעוֹ? נֶאֱמַר כָּאן עֶרְוַת אָבִיךָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה, מַה לְּהַלָּן אֵשֶׁת אָבִיו אַף כָּאן אֵשֶׁת אָבִיו (סנהדרין נ״ד)׃

וערות אמך. לְהָבִיא אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו (שם)׃

ח׳ עֶרְוַ֥ת אֵֽשֶׁת־אָבִ֖יךָ לֹ֣א תְגַלֵּ֑ה עֶרְוַ֥ת אָבִ֖יךָ הִֽוא׃ {ס}

ערות אשת אביך. לְרַבּוֹת אַחַר מִיתָה (שם)׃

ט׳ עֶרְוַ֤ת אֲחֹֽתְךָ֙ בַּת־אָבִ֣יךָ֔ אֽוֹ בַת־אִמֶּ֖ךָ מוֹלֶ֣דֶת בַּ֑יִת אֽוֹ מוֹלֶ֣דֶת חֻ֔ץ לֹ֥א תְגַלֶּ֖ה עֶרְוָתָֽן׃ {ס}

בת אביך. אַף בַּת אֲנוּסָה בְּמַשְׁמָע׃

מולדת בית או מולדת חוץ. בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לוֹ לְאָבִיךָ קַיֵּם אֶת אִמָּהּ, וּבֵין שֶׁאוֹמְרִים לוֹ הוֹצֵא אֶת אִמָּהּ, כְּגוֹן מַמְזֶרֶת אוֹ נְתִינָה (יבמות כ״ג)׃

י׳ עֶרְוַ֤ת בַּת־בִּנְךָ֙ אֽוֹ בַת־בִּתְּךָ֔ לֹ֥א תְגַלֶּ֖ה עֶרְוָתָ֑ן כִּ֥י עֶרְוָתְךָ֖ הֵנָּֽה׃ {ס}

ערות בת בנך וגו׳. בִּבְתוֹ מְאֻנּוֹסְתּוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר, וּבִתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ אָנוּ לְמִדִּין מִ״עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ״, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן ״לֹא תְגַלֶּה״, בֵּין שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ וּבֵין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר (שם כב)׃

ערות בת בנך. קַל וָחֹמֶר לְבִתְּךָ, אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין, לְמָדוּהָ מִגְּזֵרָה שָׁוָה בְּמַסֶּכֶת יְבָמוֹת (דף ג׳):

י״א עֶרְוַת בַּת־אֲשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: {ס}

ערות בת אשת אביך. לְמַד שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עַל אֲחוֹתוֹ מִשְּׁפָחָה וְנָכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר ״בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ״ — בְּרָאוּיָה לְקִדּוּשִׁין (שם כ״ג):

י״ב עֶרְוַת אֲחוֹת־אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא: {ס}

י״ג עֶרְוַת אֲחוֹת־אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה כִּי־שְׁאֵר אִמְּךָ הִוא: {ס}

י״ד עֶרְוַת אֲחִי־אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דֹּדָתְךָ הִוא: {ס}

ערות אחי אביך לא תגלה. וּמַה הִיא עֶרְוָתוֹ? **אל אשתו לא תקרב**:

ט״ו עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: {ס}

אשת בנך. לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשֶׁיֵּשׁ לְבִנְךָ אִישׁוּת בָּהּ, פָּרַט לַאֲנוּסָה וְשִׁפְחָה וְנָכְרִית (עי׳ ספרא):

ט״ז עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָחִיךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא: {ס}

י״ז עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת־בַּת־בִּנָּהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא:

ערות אשה ובתה. לֹא אָסַר הַכָּתוּב אֶלָּא עַל יְדֵי נִשּׂוּאֵי הָרִאשׁוֹנָה, לְכָךְ נֶאֱמַר לֹא ״תִּקַּח״ — לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיַן הָעִנֶּשׁ, אֲשֶׁר ״יִקַּח״ אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ — לְשׁוֹן קִיחָה, אֲבָל אָנַס אִשָּׁה מֵתָר לִשָּׂא בִּתָּהּ (יבמות צ״ז):

שארה הנה. קְרוֹבוֹת זוֹ לָזוֹ:

זמה. עֵצָה, כְּתַרְגּוּמוֹ עֲצַת חֲטָאִין, שֶׁיִּצְרְךָ יוֹעֶצְךָ לַחֲטֹא:

י״ח וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ:

אל אחתה. שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת (קידושין נ׳):

לצרר. לְשׁוֹן צָרָה — לַעֲשׂוֹת אֶת זוֹ צָרָה לָזוֹ:

בחייה. לְמֶדְךָ שֶׁאִם גֵּרְשָׁהּ לֹא יִשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בַּחַיִּים (יבמות ח׳):

י״ט וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ:

כ׳ וְאֶל־אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה־בָהּ:

כ״א וּמִזַּרְעֲךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֹּלֶךְ וְלֹא תְחַלֵּל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

למלך. עַ״ז הִיא שֶׁשְּׁמָהּ מֹלֶךְ, וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתָהּ, שֶׁמּוֹסֵר בְּנוֹ לַכּוֹמְרִים וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת גְּדוֹלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרַגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ (סנהדרין ס״ד):

לא תתן. זוֹ הִיא מְסִירָתוֹ לַכּוֹמְרִים:

להעביר למלך. זוֹ הַעֲבָרַת הָאֵשׁ:

כ״ב וְאֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא:

כ״ג וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה־בָהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לְרִבְעָהּ תֶּבֶל הִוא:

תבל הוא. לְשׁוֹן קֶרֶשׁ וְעֶרְוָה וְנִאוּף, וְכֵן וְאַפִּי עַל תַּבְלִיתָם (ישעיהו י׳); דָּבָר אַחֵר תֶּבֶל הוּא לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֵרְבּוּב זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה:

כ״ד אַל־תִּטַּמְּאוּ בְּכָל־אֱלֹהֵ֣י הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם׃

כ״ה וַתִּטְמָא הָאָ֖רֶץ וָאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶ֑יהָ וַתָּקִא הָאָ֖רֶץ אֶת־יֹשְׁבֶֽיהָ׃

כ״ו וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַ֣י וְאֶת־מִשְׁפָּטַ֔י וְלֹ֥א תַעֲשׂ֖וּ מִכֹּ֣ל הַתּוֹעֵבֹ֑ת הָאֶזְרָ֖ח וְהַגֵּ֥ר הַגָּ֖ר בְּתוֹכְכֶֽם׃

כ״ז כִּ֣י אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹ֗ת הָאֵל֙ עָשׂ֣וּ אַנְשֵׁי־הָאָ֔רֶץ אֲשֶׁ֖ר לִפְנֵיכֶ֑ם וַתִּטְמָ֖א הָאָֽרֶץ׃

כ״ח וְלֹא־תָקִ֥יא הָאָ֛רֶץ אֶתְכֶ֖ם בְּטַמַּאֲכֶ֣ם אֹתָ֑הּ כַּאֲשֶׁ֥ר קָאָ֖ה אֶת־הַגּ֥וֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶֽם׃

ולא תקיא הארץ אתכם. מָשָׁל לְבֶן מֶלֶךְ שֶׁהֶאֱכִילוּהוּ דָּבָר מָאוּס, שֶׁאֵין עוֹמֵד בְּמֵעָיו אֶלָּא מְקִיאוֹ, כָּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ מְקַיֶּמֶת עוֹבְרֵי עֲבֵרָה (ספרא סוף קדושים), וְתַרְגּוּמוֹ וְלָא תְרוֹקֵן, לְשׁוֹן רִיקוּן — מְרִיקָה עַצְמָהּ מֵהֶם׃

כ״ט כִּ֣י כָל־אֲשֶׁ֗ר יַעֲשֶׂ֤ה מִכֹּל֙ הַתּוֹעֵבֹ֣ת הָאֵ֔לֶּה וְנִכְרְתוּ֙ הַנְּפָשׁ֣וֹת הָעֹשֹׂ֔ת מִקֶּ֖רֶב עַמָּֽם׃

הנפשות העשת. הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה בְּמַשְׁמָע (ספרא)׃

ל׳ וּשְׁמַרְתֶּ֣ם אֶת־מִשְׁמַרְתִּ֗י לְבִלְתִּי֙ עֲשׂ֣וֹת מֵחֻקּ֣וֹת הַתּוֹעֵבֹ֔ת אֲשֶׁ֥ר נַעֲשׂ֖וּ לִפְנֵיכֶ֑ם וְלֹ֥א תִטַּמְּא֖וּ בָּהֶ֑ם אֲנִ֖י יְהוָ֥ה אֱלֹהֵיכֶֽם׃ {פ}

ושמרתם את משמרתי. לְהַזְהִיר בֵּית דִּין עַל כָּךְ (שם)׃

ולא תטמאו בהם אני ה׳ אלהיכם. הָא אִם תִּטַּמְּאוּ אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם, וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאֲחֲרַי, וּמַה הֲנָאָה יֵשׁ לִי בָּכֶם וְאַתֶּם מִתְחַיְּבִים כְּלָיָה? לְכָךְ נֶאֱמַר אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם (שם)׃